

G E O R G E B A N U

Fotografii de Mihaela Marin

*Parisul personal
autobiografie urbană*

GEORGE BANU este profesor de studii teatrale la Sorbonne Nouvelle-Paris. Conduce revista *Alternatives théâtrales* și colecția *Le Temps du théâtre* la Editura Actes Sud. A scris numeroase volume de referință consacrate scenei contemporane și principalelor sale personalități, lucrări traduse în numeroase limbi, dintre care menționăm: *Livada de vișini, teatrul nostru, Reformele teatrului în secolul reînnoirii, Shakespeare – lumea-i un teatru, Nocturne*, apărute la Editura Nemira. A primit de trei ori Premiul pentru Cea mai bună carte de teatru în Franța, a obținut Premiul de excelență UNITER și Premiul Prometeu 2007. Este președinte de onoare al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru și *doctor honoris causa* al mai multor universități europene.

MIHAELA MARIN, fotograf specializat în domeniul spectacolului de teatru și operă, a publicat volume consacrate creației lui Dragoș Galgoțiu, Silviu Purcărete etc., precum și albume dedicate operei recente a lui Andrei Șerban. A fost colaborator al publicației *Alternatives théâtrales* și în prezent lucrează cu Opera Națională din Paris, cu Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu și festivalurile de la Cluj.

NEMIRA

GEORGE BANU este profesor de studii teatrale la Sorbonne Nouvelle-Paris. Conduce revista *Alternatives théâtrales* și colecția *Le Temps du théâtre* la Editura Actes Sud. A scris numeroase volume de referință consacrate scenei contemporane și principalelor sale personalități, lucrări traduse în numeroase limbi, dintre care menționăm: *Livada de vișini, teatrul nostru, Reformele teatrului în secolul reînnoirii, Shakespeare – lumea-i un teatru, Nocturne*, apărute la Editura Nemira. A primit de trei ori Premiul pentru Cea mai bună carte de teatru în Franța, a obținut Premiul de excelență UNITER și Premiul Prometeu 2007. Este președinte de onoare al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru și *doctor honoris causa* al mai multor universități europene.

MIHAELA MARIN, fotograf specializat în domeniul spectacolului de teatru și operă, a publicat volume consacrate creației lui Dragoș Galgoțiu, Silviu Purcărete etc., precum și albume dedicate operei recente a lui Andrei Șerban. A fost colaborator al publicației *Alternatives théâtrales* și în prezent lucrează cu Opera Națională din Paris, cu Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu și festivalurile de la Cluj.

GEORGE BANU
Fotografii de Mihaela Marin

Parisul personal
autobiografie urbană

NEMIRA

Cuprins

1. Un „oraș“ în mijlocul orașului	9
2. Gara de Est	17
3. Place Pigalle, rue Duperré	22
4. La Sorbonne Nouvelle	28
5. Boulevard de Strasbourg și rue de Rivoli	34
6. Le Canal Saint-Martin	41
7. Teatrul Les Bouffes du Nord	44
8. Rue de l'Odéon: teatrul și... Cioran	50
9. Le Jardin du Luxembourg	59
10. Chaillot: Palatul, esplanada și teatrul	64
11. Le Théâtre du Soleil	72
12. Rue de Rivoli 16-18	77
13. La Tour Saint Jacques	81
14. Le Café Zimmer	85
15. Rue de Sévigné	90
16. La Place des Vosges	94
17. Le Jardin de l'Hôtel de Sully	98
18. Le Jardin du Palais Royal	105
19. Le Louvre et la Pyramide	108
20. Le Jardin des Tuileries	114
21. Le Pont des Arts	119
22. Quai de Bourbon	123
23. Parisul	128
24. Biroul	133
25. În loc de postfață. Un teatru personal	140

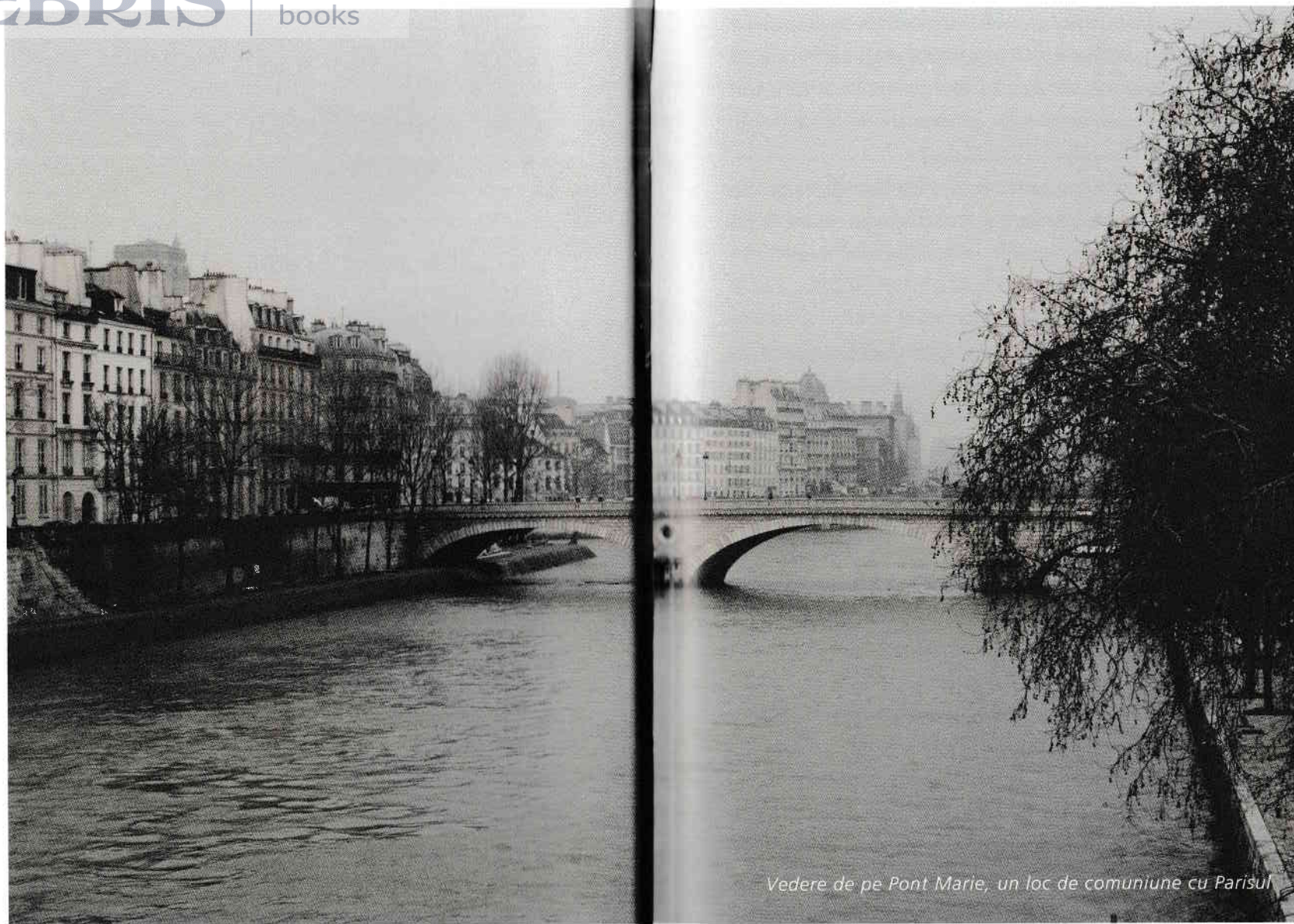
1. Un „oraș“ în mijlocul orașului

Revenind la București în ianuarie '90, după aproape douăzeci de ani de absență, în plină agitație și confuzie, dincolo de revederea oamenilor, prieteni, taximetriști, vânzători de ziare, în singurătate, am reînvestit locurile mele, ca și cum astfel reluam legătura cu mine însumi ...atunci! Cotrocenii, cu străzile lui de doctori, nod de iubire și melancolie precoce, Grădina Botanică, refugiu frecvent al studentului ce fusesem de mult, Teatrul Bulandra cu *Livada* lui Pintilie, *Biedermann*, tot al lui, Clody Bertola, Cotescu, Rebengiuc... Spațiul meu, în ciuda temerilor, rămăsese intact. Mă recunoșteam, aparțineam acestor străzi și parcuri și, la rândul lor, îmi spuneam naiv, ele îmi aparțineau... ne eram reciproc indispensabili. La ora regăsirii mă reconforta, ceea ce la Paris nu cunoscusem, atașamentul apartenenței. Aici nu eram străin, îmi aveam propriul teritoriu și îi reînvesteam reperele. Un om singur, călător pasager în orașul tinereții dispărute, iată ce eram când mă întorceam la București!

Recent am răspuns unei invitații făcute de liceul meu din Buzău. Rar, am resimțit mai intens sentimentul unei înstrăinări... identificam vag străzile copilăriei, mă orientam dificil,

LBRIS

We know
books

Vedere de pe Pont Marie, un loc de comuniune cu Parisul

nimic nu-mi vorbea. Orașul era mut! Memoria nu reactiva decât amintiri mecanice. Însoțit de un văr apropiat, rătăceam împreună într-un oraș căruia nu-i aparțineam, oraș ale cărui fragmente se detașau, ici și colo, ca semnele neelocvente ale unui timp stins. Am trăit oare aici, mă întrebam? Modificat, profund modificat, spațiul nu reactivează timpul, la Buzău nu-l „regăseam“. Poate, prea îndepărtat, el aparține altcuiva, nu mă mai constituie, căci în orașul copilăriei îmi amintesc, fără a fi implicat: memoria afectivă rămâne tăcută! Prea târziu... și de aceea la Buzău am rămas străin!

La Paris am ajuns, un străin, acum patruzeci de ani, dar azi mă recunosc în teritoriul pe care, cu timpul, mi l-am construit. În Parisul public, mi-am desenat un Paris personal. El e consecința unei vieți dominate constant de dorința de a nu refuza orașul în care intram, ci de a-i deveni un locuitor familiar. Acest Paris personal nu are nimic turistic, precipitat, el s-a constituit de-a lungul anilor: spațiul concentrează timpul! Și, dacă l-aș părăsi, la revenire, sunt sigur, aș resimți aceeași emoție a apartenenței care m-a fascinat în Bucureștiul regăsit. Dar de Paris nu m-am îndepărtat, iar acum, însoțit de fotografiile Mihaelei Marin, încerc să-mi reconstitui harta personală pentru a invita cititori și vizitatori să descopere această relație care se poate forma în timp între un oraș și un emigrant. Alianța între realitatea urbană și selecția biografică, aceasta-i logodna ale cărei consecințe le înregistrează *Parisul personal*, care se prezintă nu anonim și neutru, ci ca o asumată autobiografie urbană. Orașul îmi preexista, dar eu l-am organizat pe al meu. Și în el mă recunosc. Un oraș în mijlocul orașului. Consecință a unei experiențe cu

o longevitate particulară, a unei apartenențe progresiv constituite, a unui apetit de integrare. Nu absolută, ci puțin neîmplinită, pentru a rămâne astfel dublu: un român la Paris!

Locurile evocate aici le pot considera ca fiind ceea ce Giordano Bruno numea „pecețile memoriei“, acele inscripții care concentrează experiențe trăite, acele însemne care permit reconstrucția unui teritoriu propriu pe suprafața urbană a unui oraș întâi descoperit și apoi obstinat frecventat. Aceste locuri se pot compara cu „nodurile“ grație cărora tapițerul strânge țesătura plăpumii sau a canapelei. Psihanaliza le acordă o importanță simbolică particulară, căci ele dispun de acea capacitate proprie de organizare a psihicului atât de insistent căutată și le numește „points capiton“. Între ele și „pecețile memoriei“ o comunitate se instituie permițând, în moduri diferite, organizarea trecutului ca o structură ce poate fi mental vizualizată și, în parte, revizitată. Parisul personal e concluzia unei integrări în spațiu și a unei coabitări în timp.

Calific eseu propus aici drept „autobiografie urbană“, aceasta implică situarea la răscrucea între orașul imobil ce-l învestesc și trecătorul pasager care sunt. Oare teatrul, în accepția sa modernă, nu invită la același *rendez-vous-uri* între textul care subzistă și utilizatorii săi muritori, actori, regizori, spectatori? Pentru mine plăcerea constă nu în a adopta o academică admirație patrimonială, ci în a căuta rezonanța în sine a ceea ce vine de altundeva. Întâlnire între o moștenire și o mărturie. Locurile enumerate acum îi restituie impactul, confirmă seducția și revelează longevitatea. Nu uităm spațiile unde am avut întâlniri cu noi înșine și la care... ne-am reîntors!

GEORGE BANU este profesor de studii teatrale la Sorbonne Nouvelle-Paris. Conduce revista *Alternatives théâtrales* și colecția *Le Temps du théâtre* la Editura Actes Sud. A scris numeroase volume de referință consacrate scenei contemporane și principalelor sale personalități, lucrări traduse în numeroase limbi, dintre care menționăm: *Livada de vișini, teatrul nostru, Reformele teatrului în secolul reînnoirii, Shakespeare – lumea-i un teatru, Nocturne, Scena modernă. Mitologii și miniaturi*, apărute la Editura Nemira. A primit de trei ori Premiul pentru cea mai bună carte de teatru în Franța, a obținut Premiul de excelență UNITER și Premiul Prometeu 2007. Este președinte de onoare al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru și *doctor honoris causa* al mai multor universități europene.

MIHAELA MARIN, fotograf specializat în domeniul spectacolului de teatru și operă, a publicat volume consacrate creației lui Dragoș Galgoțiu, Silviu Purcărete etc., precum și albume dedicate operei recente a lui Andrei Șerban. A fost colaborator al publicației *Alternatives théâtrales* și în prezent lucrează cu Opera Națională din Paris, cu Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu și festivalurile de la Cluj.

GEORGE BANU
Fotografii de Mihaela Marin

*Parisul personal
casa cu daruri*

NEMIRA

Cuprins

1. Expertiza unui apartament	7
2. Apeluri și alegeri.....	11
3. Amprentele cadourilor	18
4. Reveniri și regăsiri	24
5. Coroana lui Manea	32
6. Iisus-ul de la Caracas	37
7. Rănile sacre.....	44
8. Dimineața marionetelor	54
9. Oglinda iraniană.....	61
10. Un Moș Crăciun australian	66
11. Cuiul Coloanei, bocancul lui Cuchi și struțul lui Mișu.....	68
12. Darul lui Andrei.....	73
13. O ilustrație post-mortem.....	80
14. Avatarurile lui Artaud.....	83
15. Călugări, măști și zeițe.....	88
16. Fotografia Mihaelei	92
17. Păpușa Mirunei și țipătul lui Călin.....	98
18. Ecouri orientale	104
19. Pergamentul de la tante Olga.....	111

20. Visul lui Monique.....	116
21. Doamna din Place Dauphine.....	121
22. Fularele Magdei și tableta de la Ovidiu	125
23. Inima invitațiilor	128
24. O ultimă privire	131

1. *Expertiza unui apartament*

Pereții casei îmi sunt obosiți, ei respiră astmatic, lipsiți de acele intersticii care lasă aerul să circule, care permit ochiului să se odihnească și spiritului să respire. Pereții casei îmi sunt încărcati și solicită privirea constant, fără repaus, nici suspendare a atenției: ei n-au înțelepciunea orientală ce organizează cu grijă relația dintre vid și plin, ei se expun ca spații balcanice dominate de atracția materiei ce uneori exasperează sau alteori seduce, căci aici insulele golului par strangulate, sufocate, obsesiv absente. Acesta-i prețul plătit în numele iubirii de mărturii găsite ici și colo, în târguri și magazine de antichități, în numele plăcerii de a invita pentru întâlniri private nobili împreruchiați și domnișoare balerine care au supraviețuit pe tablouri de altădată ori s-au imobilizat pe fildeșul miniaturilor regăsite. Îmi place să îi am oaspeți și să le murmur încet, captivat de șansa acestor *rendez-vous-uri* imaginare, „Bine ați venit!“ În ziua de Revelion, în spatele catedralei Notre-Dame, mă aștepta un asemenea oaspete și, pentru că i-am resimțit buna dispoziție, mi-am permis să-i achiziționez chipul anonim, chipul de acum două sute de ani, și să-l plasez, printre noi,

la masa festivă. Nimeni nu bănuia că era musafirul meu de onoare și că lui mă adresem reluând refrenul, uneori repetitiv, obosit, dar mereu utilizat al lui „La mulți ani!“ Cine era, de unde venea, îi ignoram biografia și identitatea, și totuși îl priveam, îi vorbeam ca unui aproape al meu. Mi se părea a-mi fi mai familiar decât contemporanii din jur care ignorau dialogul nostru secret. Mai intim decât ei! Câte asemenea iubiri am avut, tinere fete bizantine, fecioare și sfinți, pictori și călători... toți se înghesuie pe suprafața irespirabilă a pereților mei, ei îmi sunt aliații care, ani la rând, mi-au înnoit pasiunile ca unui Don Juan ce reclamă un stimulent nou, resimte o dorință pasageră și se ametește grație unei dăruiri temporare. Pereții, ca și micul carnet al lui Leporello ce contabilizează amantele marelui seducător, atestă infidelitățile mele succesive. Nu sunt făcut pentru o singură iubire... îmi trebuie „mille tre“!

Acestei multiplicări laice cu invitați de onoare și scene de sărbătoare îi răspunde aglomerarea sacră de icoane și răstigniri, corpuri extatice ce-și expun puterea unei vocații și necesitatea unei devoțiuni într-o lume pariziană orfană de asemenea sacrificii. Le resimt nostalgia și le deplor dispariția! Pereții cu Iisus și sfinți, Fecioare și rugăciuni îmi servesc de consolare, de înălțare prin împlinire de sine. Pe oaspeții laici îi privesc dimineța, pe martirii sacri în noapte, ca și cum mi-ar plăcea să încep ziua prin păcat și să o termin prin răscumpărare. Ambele îmi sunt necesare. Pereții poartă însemnele acestei indecizii cronice. Nu sunt făcut pentru alegere... ca băiețelul care, într-o cofetărie, privind prăjiturile care-i ajungeau la nivelul ochilor, răspundea mamei excedate de ezitățile lui „Eu vreau tot“. Nu pot să aleg...

În această dihotomie persistentă intervine un al treilea termen, nu sintetic, ci autonom, îndrăgit tocmai pentru că e diferit, dar totodată înrudit. Și astfel se completează triada figurativă ce-mi structurează, fără regrete, casa irespirabilă. Când pereții și-au epuizat spațiul, îmi rămân la dispoziție fotoliile, scaunele pe care se dispun în poziții savante marionete venite din toate colțurile globului. Nu știu dacă „lumea e o scenă“, adagiu shakespearian, dar știu că marionetele o reduc, o reprezintă și o joacă. Ele sunt ceea ce a rămas din om, versiunea sa arhaică și ludică, dar ele, mai mult decât picturile sau busturile, se pot anima, agita și manifesta în spectacole comice sau tragice. Între sacru și laic, marionetele introduc o dimensiune suplimentară, indispensabilă, dimensiunea jocului. A jocului ce eliberează de temeri și relativizează certitudinile, a jocului ce destinde și salvează copilăria, zilnic amenințată. Le privesc și îmi amintesc de Paul Klee, care făcea marionete pentru fiul său: subtilă pedagogie a unui artist savant și totodată terapie personală. Klee o știa: marionetele vindecă de tristețea vieții. În repertoriul figurativ ce se oferă privirii ca o grădină cu chipuri, sacre și mondene, marionetele se constituie în termen intermediar, dublu al vieții, de astă dată „dublu“ al teatrului, pentru a-l parafraza pe Artaud. Dar totodată termen nedesăvârșit, rudimentar, imperfect. Le-aș alege, dar nu pot. Sfinții și curtezanele îmi rămân necesare. Ca și marionetele. De aceea apartamentul meu sfârșește în altar al logodnei lor. Logodnă triadică.

Apartamentul meu cu ziduri obosite care-mi exasperează sau îmi fascinează invitații, apartamentul meu a sfârșit prin a fi o confesiune implicită și astfel mi-ar plăcea să-l interpreteze

GEORGE BANU este profesor de studii teatrale la Sorbonne Nouvelle-Paris. Conduce revista *Alternatives théâtrales* și colecția *Le Temps du théâtre* la Editura Actes Sud. A scris numeroase volume de referință consacrate scenei contemporane și principalelor sale personalități, lucrări traduse în numeroase limbi, dintre care menționăm: *Livada de vișini*, *teatrul nostru*, *Reformele teatrului în secolul reinnoirii*, *Shakespeare – lumea-i un teatru*, *Nocturne*, *Scena modernă*. *Mitologii și miniaturi*, apărute la Editura Nemira. A primit de trei ori Premiul pentru cea mai bună carte de teatru în Franța, a obținut Premiul de excelență UNITER și Premiul Prometeu 2007. Este președinte de onoare al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru și *doctor honoris causa* al mai multor universități europene. Este membru de onoare al Academiei Române. A obținut în 2014 Marele Premiu al Academiei Franceze.

MIHAELA MARIN, fotograf specializat în domeniul spectacolului de teatru și operă, a publicat volume consacrate creației lui Dragoș Galgoțiu, Silviu Purcărete etc., precum și albume dedicate operei recente a lui Andrei Șerban. A fost colaborator al publicației *Alternatives théâtrales* și în prezent lucrează cu Opera Națională din Paris, cu Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu și festivalurile de la Cluj.

GEORGE BANU
Fotografii de Mihaela Marin

*Parisul personal
familia din Rivoli 18*

NEMIRA

Admirație pentru o seducătoare prințesă chineză,
întâlnită la Haga

Cuprins

<i>Mulțumiri</i>	6
1. O familie imaginară	7
2. Trei surori	10
3. Fratele îndepărtat și fiul rățacitor	18
4. Un mic teatru ambulant	23
5. O verișoară regăsită	31
6. Un cerc feminin	35
7. Mama și fiul	41
8. Ambiguitățile cărții	45
9. Văduve ale vieții	53
10. Amantele vieții	58
11. Copii tăcuți, copii dispăruți	62
12. Iulia Hasdeu	68
13. Ramura germanică	71
14. Roșu și negru	75
15. Marie-Louise și Jean-François	79
16. Refugiul nocturn	85
17. Servitori fideli și slujnice erotice	88
18. Îndepărtarea	94

19. În grădinile lui Watteau.....	99
20. Nuduri pudice.....	107
21. Divertisment teatral.....	110
22. Confruntarea cu un artist.....	117
23. Un posibil conte de Almaviva.....	124
24. Un ultim autoportret ipotetic.....	129
25. Dialogul cu umbrele.....	135
26. Ochiul suprem.....	141

Mulțumiri

Lui Ovidiu și Magdalena Buluc, pentru solitudinea fidelă de-a lungul anilor, care mi-a permis să inițiez și să realizez ciclul *Parisul personal*.

Lui Annie Demont, care a participat cu afecțiune la împlinirea acestei cărți.

Anei Nicolau, Danei Ionescu și Monicăi Andronescu, fidele asociate care mi-au rămas constant apropiate.

Recunoștință lui Valentin Nicolau, care se află la originea trilogiei ce azi se încheie.

1. O familie imaginară

„Am făcut ce era cel mai important pentru personajele mele, de vreme ce le-am găsit nume care le vin mănușă.“

MIGUEL DE CERVANTES

„Personajul are nevoie de un loc al său. Trebuie găsit.“

F.M. DOSTOIEVSKI

Am fost lipsit, dar nu frustrat, de frați, surori, veri – n-am avut decât părinți, bunici și soție. O lume restrânsă ce presupunea relații precise și evita încâlceala rudelor cu conflicte, pasiuni, iubiri sau, cel mai adesea, decepții repetate... de aceea nici n-am strigat ca Gide „familii, vă urăsc“, dar nici „familii, vă iubesc“. Familia am preferat să mi-o aleg, să mi-o inventez, ca pe o construcție proprie, ca pe o creație solitară, ca pe un acompaniament imaginar. E motivul pentru care mi-am descoperit înrudiri neașteptate și mi-am format o familie de proximitate, o familie nu moștenită, ci aleasă. I-am fost demiurgul improvizat și, totodată, beneficiarul consolat.

O familie creată în timp, prin jocul hazardului și al ocaziilor sesizate din plăcerea de a integra de fiecare dată un nou membru comunității nesupuse legii sângelui, ci doar asocierii afective. Astfel s-au creat rețele interne și, progresiv, s-a constituit un arbore genealogic. Încerc aici să-l revizitez, pornind de la prezent către origini nu imemorabile, ci reperabile, identificabile, origini recunoscute printr-un portret de personaj și un loc personalizat. Probe afiliate unui dialog constant purtat în spațiile private ale încăperilor mele, acolo unde trăiesc în apropierea acestor personaje dispersate, dar asociate mie ca privitor și autor. Ele se constituie în familie de substituție, de însoțire, fără drame și procese.

Tentația de a restitui un portret de familie „imaginară” mi-a impus ca imperativ nu anonimatul ramificațiilor, ci asimilarea acestor chipuri intime unor case și străzi pariziene pe care le-au locuit ori unde s-au plimbat. Le privesc și le recunosc, cu ei mă înrudesc, pasageri ai unei vieți și membri ai unei comunități personale. Refractor la obiectivitatea strictețelor referințe de înrudire, nu pot să-mi ascund aici afecțiunile privilegiate, partenerii preferați, spațiile pasional investite sau cele accidental descoperite: totul comunică și totul se află sub autoritatea iubirilor mele. Chipuri și spații din Parisul personal, pentru o ultimă oară resuscitat, ca un Combray proustian sau un Wielopole kantorian. Aici totul îmi e supus, căci totul e ales.

Îi privesc pe membrii acestei familii și mă rătăcesc cu satisfacție în labirintul ei. Iată o familie de împrumut care îmi aparține și căreia îi sunt fidel. Familia unui solitar astfel reconciliat

cu soarta lui. A o revizita capătă sensul unei călătorii în trecutul individual și acum, pas cu pas, explorat. Trecut reconstituit aici parțial... Identific personaje ce se animă sub ochii mei și revizitez locuri ascunse pe harta Parisului: personaje și locuri îmi sunt aliați. Împreună, ei formează o genealogie imaginară și o topografie comună. Eu le sunt totodată stăpân și inventator: îmi aparțin.